

Lapinjärven kunnan lämpölaitos
Porlammilla. Kuva: Kari Vuorio

Työtehoseuran tutkimustiedotteita 8/2016 (8)

Jukka Korri, Asiantuntija, MMM, FM

Lämpöyrittäjäyrystoiminta vuonna 2015

Lämpöyrittäjien lämmittämien kohteiden määrä on kasvanut yli kuuden sadan ja yritysten kannattavuus on pysynyt hyvällä tasolla. Merkittäviä tuotannon kasvuodotuksia on kuitenkin vain harvalla yrittäjällä.

TTS Työtehoseura on kartoittanut Suomen lämpöyrittäjäliiketoimintaa jo 1990-luvun alkupuolelta asti. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa vuoden 2016 Lämpöyrittäjäyry Suomessa -hankkeessa TTS Työtehoseura tarkasteli lämpöyrittäjäliiketoiminnan nykytilannetta, tulevaisuuden vaikuttavia tekijöitä sekä kannattavuutta. Tämän lisäksi hankkeessa päivitettiin TTS Työtehoseuran lämpöyrittäjärekisteri.

Hankkeessa lämpöyrittäjien ajatuksia ja lämpöyrittäjäkohteita selvitettiin TTS Työtehoseuran ja Bioenergia Ry:n toteuttaman Lämpöyrittäjät 2015 -kyselyn sekä suorien yhteydenottojen avulla. Tietoa lämpöyrittäjäkohteista saatiin lisäksi Suomen metsäkeskuksen bioenergia-neuvojilta.

Lämpöliiketoiminnan markkinat ja niihin vaikuttavat tulevaisuuden tekijät

Lämpöyrittäjät 2015 -kyselyssä lämpöyrittäjiltä tiedusteltiin yritysten kasvuodotuksia ja mahdollisuuksia kasvaa paikallisesti. 21 vastaajasta yli puolet suhtautui tuotannon kasvumahdollisuuksiin pessimistisesti. Tuotantomäärien ei arvioitu

Työtehoseura
www.tts.fi

Työtehoseuran tutkimustiedotteita 8/2016 (8)

Laadukas hake on lämmitystoiminnassa ensisijaisen tärkeää. Kuva: Kari Vuorio

juurikaan kasvavan, tai niiden oletettiin jopa pienenevän lähitulevaisuudessa. Noin neljäsosa vastaajista kuitenkin odotti kasvua tulevan, osa tosin vain kunnan talven siivittämänä.

Yritysten tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä tiedusteltiin yrittäjiltä avoimella kysymyksellä: "Mitkä yrityksen sisäiset tai ulkoiset tekijät vaikuttavat keskeisimmin lämpöliiketoimintanne tulevaisuuteen?". Kysymykseen saadut vastaukset liittyivät selvästi yleisimmin kilpailukykyyn vaihtoehtoisten energiantuotantomuotojen kanssa. Huolen oman lämmöntuotantomenetelmän hintakilpailukykyä mainitsi kolmasosa (9) yrittäjistä. Öljyn hinnan merkitys korostui vastauksissa odotetusti. Muita nimeltä mainittuja kilpailijoita olivat lämpöpumput sekä sähkö.

Toiseksi yleisin vastaus oli kohteiden jatkuminen, minkä mainitsi noin viidesosa (5) yrittäjistä. Huolta aiheuttivat katkolla olevat sopimukset, kohteiden myyminen ulkopuolisille yrittäjille sekä julkisten kiinteistöjen kunto ja hoito. Jälkimmäisestä esimerkkinä mainittiin homekoulut.

Lisäksi omaan polttoaineeseen liittyvät muutokset (hintaa, laatu, saatavuus) sekä sään vaikutuksen mainitsivat kummankin 15 % yrittäjistä (4). Mainintoja oli myös toimintaa ohjaavista säädöksistä, tukipolitiikasta, heikosta kilpailuasemasta suuren toimijan rinnalla sekä osuuskunnan jäsenten korkeasta iästä.

Vastauksessa esitettävien tekijöiden määrä ei ollut rajoitettu, vaan kunkin vastaajan oli mahdollisuus esittää vapaavalintainen määrä tekijöitä. Kysymykseen vastasi 27 yritystä.

Päästörajoitukset

Yksi kyselyssä käsitelty aihe oli pienten polttolaitosten päästöjä rajoittavan MCP-direktiivin vaikutukset lämpöyritysten liiketoimintaan. Bioenergia ry:n kyselyyn tuottaman taustatiedon mukaan päästömääräykset kiristyvät uusilla yli 1 MW:n laitoksilla arviolta vuoden 2018 lopulla. Olemassa olevilla laitoksilla kiristyminen tapahtuu siirtymäajan jälkeen, arviolta vuonna 2030. Vastaajista 46 % (12) näki tulevat muutokset liiketoimintansa kannalta neutraaleina.

Kuitenkin puolet vastaajista (13) näki liiketoimintaedellytysensä heikentyvän. Heistä lähes neljäsosa (6) näki heikentymisen olevan merkittävää. Vastaajista, joiden mielestä toimintaedellytykset tulevat heikentymään, kuitenkin vain osalla oli käytössä nimellistehoitan yli 1 MW:n laitos. Vain yksi kysymyksen 26 vastaajasta oli sitä mieltä, että päästörajoitukset tulevat hieman vahvistamaan lämpöyritysten toimintaedellytyksiä.

Lämpöyrittäjärekisteri

Lämpöyrittäjärekisterin päivityksen jälkeen toiminnassa olevien lämpöyrittäjäkohteiden lukumääräksi saatiin 618. Lukumäärä siis nousi jonkin verran aiemmasta. Uusia kohteita rekisteriin merkittiin erityisesti Etelä-Suomeen (nettomuutos +29) ja Länsi-Suomeen (nettomuutos +23). Eniten kohteita poistui rekisteristä puolestaan Itä-Suomesta (nettomuutos -14). Etelä-Suomen uusien kohteiden lukumäärään vaikutti erityisesti erään toimijan 29 aiemmin rekisteristä puuttunutta kohdetta. Niistä uusista kohteista, joiden toiminnan aloitusajankohdasta saatiin tietoa, oli suurin osa otettu käyttöön vuonna 2013 tai sen jälkeen. Mukaan mahtui kuitenkin myös muutamia kohteita, jotka oli otettu käyttöön 2000-luvun alkupuolella, mutta, jotka syystä tai toisesta eivät aiemmin olleet päätyneet lämpöyrittäjärekisteriin.

Suomen metsäkeskukselta ei saatu päivitettyä kohdetietoa Ahvenanmaalta, Hämeestä tai Uudeltamaalta. Tämä johtui pääosin Suomen Metsäkeskuksen organisaatiomuutosten aiheuttamista henkilöstövaihdoksista. Näiden alueiden osalta lämpöyrittäjäkohteiden määrä rekisterissä muuttui ainoastaan Lämpöyrittäjät 2015 -kyselyn ja suorien yhteydenottojen kautta saatujen tietojen osalta.

Lämpöyrittäjärekisterin tietojen mukaan nykyisistä lämpöyrittäjäkohteista noin 150 on aluelämpöverkkoja tai taajamakohdeita. Erillisistä kohteista löytyy noin 140 koulua tai oppilaitosta sekä noin 30 vanhainkotiä tai vastaavaa palvelukeskusta. Mukana on myös runsaasti yritys kohteita. Erillisten kohteiden ohella kouluja, vanhainkoteja ja yritysten toimitiloja on toki liitetty myös osaksi aluelämpöverkkoja.

Lämpöyrittäjärekisterin yhteystiedoista on tunnistettavissa 125 osakeyhtiötä, 37 osuuskuntaa sekä 130 eri toimijaa, joiden toimintamuodoksi on ilmoitettu yrittäjä tai yrittäjärengas. Yhteensä lämpöyrittäjärekisterissä on arviolta 300–350 eri lämpöyritystä/toimijaa. Teholtaan rekisterissä olevia lämpöyrittäjäkohteita lämmittävät laitokset vaihtelevat välillä 20–6 000 kW. Tehon mediaaniarvo on 500 kW. Yhtä toimijaa kohden laitoksia on 1–31 kappaletta, keskimäärin noin kaksi.

Lämpöyritysten kannattavuus

Tilinpäätösanalyysin aineistona käytettiin Lämpöyrittäjät 2015 -kyselyyn vastanneiden yritysten tilinpäätöstietoja, jotka hankittiin Suomen Asiakastieto Oy:ltä. Kyselyyn vastanneista 27 yrityksestä tarkempaan tarkasteluun valittiin yhteensä 20 yritystä. Näistä 14 oli osakeyhtiöitä ja 6 osuuskuntia. Keskeisin yrityksiä tarkastelusta pudottanut tekijä oli tilinpäätöstietojen puuttuminen. Muun muassa kyselyyn vastanneiden henkilöyhtiöiden tilinpäätöstietoja ei Suomen Asiakastieto Oy:n kautta saatu lainkaan. Lisäksi tarkastelun ulkopuolelle rajattiin yritykset, joiden liikevaihdosta alle puolet muodostui energian myynnistä. Tilinpäätökset kohdistettiin kalenterivuosille tilikauden päättymispäivän mukaan. Tarkastelu suoritettiin Asiakastieto Oy:n laskemista tunnusluvuista ilman oikaisuja. Tarkastelussa vuoden 2015 tilinpäätöstietojen lisäksi otettiin huomioon myös vuoden 2014 tiedot, koska edellinen TTS Työtehoseuran toteuttama kannattavuustarkastelu oli kohdistettu vuosille 2010–2013.

Tunnusluvut

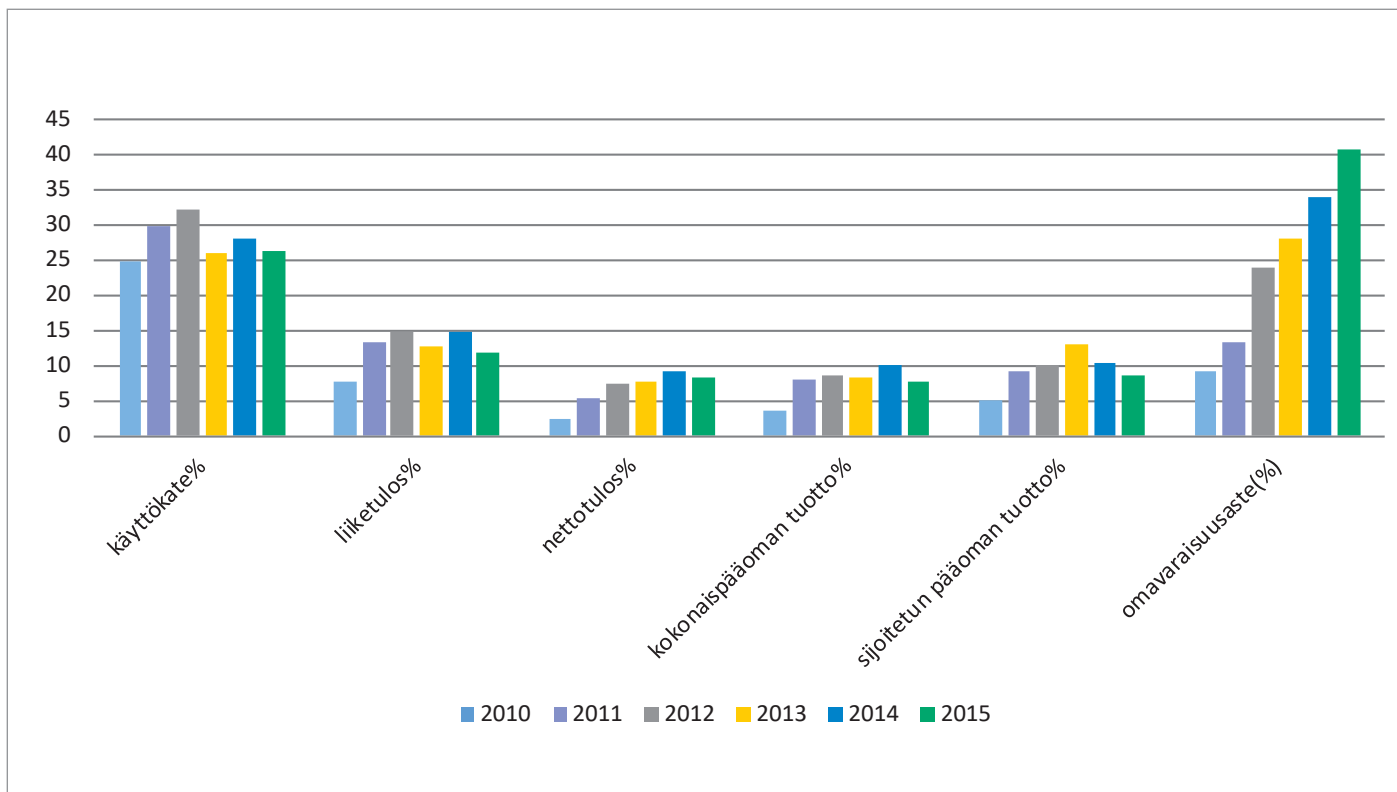
Lämpöyritysten toiminnan kannattavuutta tarkasteltiin TTS Työtehoseuran aiempien lämpöyrittäjäliiketoiminnan kannattavuusselvitysten tapaan. Yritysten tarkastellut talouden tunnusluvut ovat liikevaihto, käyttökateprosentti, liikutulosprosentti, nettotulosprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti, omavaraisuusaste, quick ratio ja current ratio. Kaikki esitetyt tunnusluvut on aiempaan tapaan esitetty mediaanilukuina.

Tarkasteltujen lämpöyritysten liikevaihdon mediaaniarvot olivat vuonna 2014 438 000 € ja vuonna 2015 448 000 €. Osakeyhtiöt olivat liikevaihdolla mitattuna selvästi suurempia kuin osuuskunnat. Niiden liikevaihdon mediaaniarvo oli vuonna 2014 jopa yli kolminkertainen osuuskuntiin verrattuna.

Yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä kertova käyttökateprosentti (mediaaniarvo) oli tarkastelluilla lämpöyrityksillä vuonna 2014 28,1% ja vuonna 2015 26,4%. Havaittavissa oli siis hienoista laskua, mutta käyttökateprosenttien voidaan silti katsoa pysyneen erittäin hyvällä tasolla. Käyttökateprosentille ei ole yleispätevää tavoitearvoa, mutta teollisuudessa hyvänä tasona pidetään 10–25%.

Varsinaisen liiketoiminnan tuotot ennen rahoituseriä ja veroja kertova liikutulosprosentti laski hieman, mutta pysyi silti hyvällä tasolla. Sen mediaaniarvo oli vuonna 2014 14,9% ja vuonna 2015 11,8%. Liikutulosprosentin hyvänä tasona pidetään yli 10%:ia.

Kaavio 1. Lämpöyritysten kannattavuuden kehitys vuosina 2010–2015.

Lämpöyritysten nettotulosprosentin mediaaniarvo puolestaan oli vuonna 2014 9,3 % ja vuonna 2015 8,4 %. Nettotulos saadaan, kun liiketulokseen lisätään mahdolliset rahoitus- tuotot sekä vähennetään rahoituskulut ja verot. Myös nettotulosprosentin voidaan katsoa pysytelleen varsin hyvällä tasolla.

Sijoitetun pääoman tuoton mediaaniarvo oli vuonna 2014 10,4 % ja vuonna 2015 8,6 %. Tämä keskeinen talouden tunnusluku kertoo yritykseen sijoitetulle tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle saadun koron. Kokonaispääoman tuotto puolestaan oli vuonna 2014 10,1 % ja vuonna 2015 7,8 %.

Vakavaraisuuden mittarina tarkastelussa käytettiin omavaraisuusastetta, joka ilmaisee yrityksen taseen oman pääoman suhteessa kokonaispääomaan. Lämpöyritysten omavaraisuusaste nousi tarkasteluajanjaksolla tyydyttävältä hyvälle tasolle. Vuonna 2014 sen mediaaniarvo oli 34,0 % ja vuonna 2015 40,7 %. Omavaraisuusasteen tyydyttävänä tasona pidetään 20–40 % ja hyvänä yli 40 %.

Yrityksen mahdollisuutta selviytyä lyhytaikaisista veloista pelkällä rahoitusomaisuudellaan kuvaava quick ratio säilyi hyvällä tasolla. Vuonna 2014 sen arvo oli 1,1 ja vuonna 2015 1,4. Hieman pidemmän aikajänteen ja vaihto-omaisuuden realisoimisen huomioiva current ratio puolestaan säilyi tyydyttävällä tasolla. Sen arvo oli vuonna 2014 1,4 ja vuonna 2015 1,8. Hyvänä pidettävä arvo on quick ratiolla yli 1 ja current ratiolla yli 2.

Backman ja Vuorio ovat Lämpöyrittäjätoiminta vuonna 2013 -tiedotteessa tarkastelleet noin kolmenkymmenen lämpöyrityksen tilinpäätöstietoja vuosilta 2010–2013. (Huom! eri yritykset kuin tässä julkaisussa tarkastellut) Huomionarvoista on, että Backmanin ja Vuorion selvityksen yritysten liikevaihdon mediaaniarvo oli lähes 100 000 € pienempi. Tästä huolimatta vertailu osoittaa nyt tehdyn tarkastelun sekä Backmanin ja Vuorion selvityksen tulosten olevan varsin hyvin linjassa keskenään. Erityisesti omavaraisuusasteen kohdalla aiemman aineiston kasvava trendi vaikuttaisi jatkuvan suoraan myös vuosina 2014 ja 2015. Kannattavuuden kehitys tämän selvityksen sekä Backmanin ja Vuorion tunnuslukujen osalta on esitetty kaaviossa 1.

Taulukko 1. Lämpöyrittäjien oma näkemys yrityksensä kannattavuudesta, vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta.						
Arvosana	Kannattavuus		Vakavaraisuus		Maksuvalmius	
	Yritystä	%	Yritystä	%	Yritystä	%
1	1	5	1	5	5	25
2	7	35	10	50	5	25
3	10	50	5	25	9	45
4	1	5	4	20	0	0
5	1	5	0	0	1	5

Yrittäjien näkemykset kannattavuudesta

Lämpöyrittäjät 2015 -kyselyssä tiedusteltiin myös yrittäjien näkemystä heidän omien lämpöyrittäjänsä kannattavuudesta, vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta vuonna 2015. Kaikkien tunnusten kohdalla käytössä oli asteikko

- 1 = erittäin hyvä
- 2 = hyvä
- 3 = tyydyttävä
- 4 = välttävä
- 5 = heikko.

20 vastanneesta lämpöyrittäjästä 5 % ilmoitti yrityksen kannattavuuden olevan erittäin hyvä, 35 % hyvä ja 50 % tyydyttävä. Loppujen 10 %:n mukaan yrityksen kannattavuus oli välttävä tai heikko. Niin ikään 5 % yrittäjistä ilmoitti yrityksen vakavaraisuuden olevan erittäin hyvä. Yrittäjistä 50 % oli sitä mieltä, että yrityksen vakavaraisuus oli hyvä, 25 % tyydyttävä ja 20 % välttävä. Maksuvalmiuden puolestaan nähtiin olevan vähintään tyydyttävällä tasolla 95 %:ssa yrityksistä. Vastaajista 25 %:n mukaan maksuvalmius oli erittäin hyvä, 25 %:n mukaan hyvä ja 45 %:n mukaan tyydyttävä. Loput 5 % ilmoitti maksuvalmiuden olevan heikko. Tarkemmat tiedot vastauksista on esitetty taulukossa 1.

Yrittäjien vastaukset kannattavuuden ja vakavaraisuuden osalta olivat hyvin linjassa tilinpäätöstietojen kanssa, kun kannattavuusvastauksia verrattiin yrityksen nettotulosprosenttiin ja vakavaraisuusvastauksia omavaraisuusasteeseen. Sen sijaan maksuvalmiusvastaukset eivät korreloineet kovin hyvin quick ratio tai current ratio -arvojen kanssa.

Kannattavuuden kehitys

Lämpöyrittäjien kannattavuus vuosina 2014 ja 2015 oli hyvällä tasolla. Useimpien tarkasteltujen tunnusten perusteella kannattavuus tosin oli vuonna 2015 hieman heikentynyt edellisvuodesta. Tästä huolimatta yrityksillä on ollut varaa nostaa omavaraisuusastettaan, minkä lisäksi niiden lyhyen aikaperspektiivin maksuvalmius on parantunut. Vaikka kannattavuusluvut tämän selvityksen sekä Backmanin ja Vuorion selvityksen välillä ovatkin samansuuntaisia, ei tarkkoja johtopäätöksiä kannattavuuden muutoksesta välillä 2013–2014 voida tehdä.

Lämpöyrittäjyyden nykytila

Lämpöyrittäjyys Suomessa -hankkeessa lämpöyrittäjistä saatiin monen laista tietoa. Kannattavuustarkastelun ja lämpöyrittäjärekisterin välittämän kuvan perusteella lämpöyrittäjyydellä menee Suomessa hyvin. Yritysten kannattavuus on hyvällä tasolla ja uusia kohteita on tullut enemmän kuin vanhoja on poistunut. Toisaalta, lämpöyrittäjien näkemykset oman tuotantonsa kasvusta lähiaikoina olivat tehdyn kyselyn perusteella melko pessimistisiä, vaikka myös positiivisia viestejä mahtui sekaan. Kohteiden säilymisen ja uusien löytymisen lisäksi yrittäjiä huoletti oman lämmitysmenetelmän kilpailukyky vaihtoehtoisia lämmitysmuotoja vastaan. Keskeisimmät kilpailijat olivat öljy, lämpöpumput ja sähkö. Puolet lämpöyrittäjistä uskoi myös kiristyvien päästörajoitusten heikentävän lämpöyrittäjyysliiketoiminnan toimintaedellytyksiä lähitulevaisuudessa.

